

Katrine Kjærheim Fredwall

Vergemålsloven

Fremtidsfullmakter mv. Lovkommentar

 Denne utgivelsen finnes også på www.juridika.no

Vergemålsloven

Katrine Kjærheim Fredwall

Vergemålsloven

Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål kapittel 10 og 12

Fremtidsfullmakter mv.

Lovkommentar

Universitetsforlaget

© Universitetsforlaget 2022

ISBN 978-82-15-03153-8

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighets-
haverne er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller
tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller
avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Forfatteren har mottatt støtte fra Det faglitterære fond.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslagsdesign: ANTI / Erik Johan Worsøe Eriksen

Omslag: Universitetsforlaget

Sats: ottaBOK

Trykk: 07 Media – 07.no

Innbinding: Bokbinderiet Johnsen AS

Boken er satt med: Times LT Std 10,5/12,5

Papir: 100 g Amber Graphic

Forord

I et bokprosjekt er det ofte mange bidrag både av faglig og økonomisk art. Slik er det også her. Jeg har vært så heldig og fått flere av de fremste norske og nordiske ekspertene på feltet til å lese og kommentere bokens førsteutkast.

En særlig takk må rettes til tidligere landsdommer dr.jur. Svend Danielsen, som ikke bare har lest og kommentert manus til denne boken i flere runder, men som også har vært en pådriver og ildsjel på området helt siden det så dagens lys ved millenniumskiftet. Hans utrettelige arbeid må kunne ta mye av æren for at fremtidsfullmaktsinstituttet i det hele tatt har blitt et nordisk rettsinstitutt. En takk går dernest til jur.kand., fil.kand. og advokat Per Westman, som har reist kloke spørsmål til teksten, og som parallelt har arbeidet med en svensk kommentarutgave på feltet. Fremtidsfullmaktene har imidlertid også en helnorsk, forvaltningsrettslig side, og det har derfor vært betryggende at manuset er lest og kommentert av fagdirektør Anne Live Jensvoll i Statens sivilrettsforvaltning (SRF). SRF er klage- og tilsynsorgan på området. Takk også til professor John Asland for verdifulle kommentarer til de arverettslige delene av fremstillingen. Når det for første gang skal skrives en lengre fremstilling om et nytt rettsinstitutt i norsk rett, er det likevel mange stier som må gås opp for første gang. Rettsinstituttet beveger seg på mange måter på tvers av vante oppfatninger og skillelinjer i vårt fragmentariske rettssystem, og fremstillingen krever derfor mange avveininger og en særlig årvåkenhet for forbindelseslinjer til andre fag og fagområder nasjonalt og internasjonalt. Enhver vurdering og enhver feil i det endelige manuset er mitt eget ansvar.

Arbeidet med boken er blant annet muliggjort gjennom mottatt stipend i 2020 fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, tusen takk! Takk også til Universitetsforlaget, som tok kontakt med meg for å skrive kommentarer på vergemålsfeltet, og som hele tiden har støttet prosjektet.

Forvaltningsorganet «fylkesmannen» skiftet navn til «statsforvalteren» med virkning fra 1. januar 2021. Navneendringen er gjennomført i lov og forskrift. Betegnelsen «fylkesmannen» vil imidlertid være i bruk i alle forarbeider og andre skriftlige dokumenter utarbeidet før dette tidspunktet.

Antallet eldre i befolkningen øker, og formålet med boken er bidra til å utvikle fremtidsfullmakten som et verktøy for å sikre selvbestemmelse livet ut – både for de eldste eldre og for personer som har nedsatt funksjonsevne av andre grunner. Det å regulere fremtiden er imidlertid alltid komplisert. Forhåpentligvis kan boken bidra til å vise muligheter og fjerne feller.

Dedikasjonen går til alle dem som på ulike arenaer bidrar til at redusert funksjonsevne ikke trenger å stå i motsetning til selvbestemmelse og verdighet.

Hellvik, januar 2022

Katrine Kjærheim Fredwall

Innhold

Forord	5
DEL I	
REGLENES HOVEDTREKK OG NASJONALE OG INTERNASJONALE KONTEKST	17
Kapittel 1	
Reglens hovedtrekk og plassering i rettssystemet	19
1.1 Et ungt rettsinstitutt	19
1.2 Bokens oppbygning	20
1.3 Bakgrunn og formål	21
1.3.1 Reglene og deres tilblivelse	21
1.3.2 Norsk og nordisk litteratur på området	22
1.4 Hovedtrekkene i reglene om fremtidsfullmakter og legalfullmakt mv. ..	24
1.4.1 Oversikt over reglene	24
1.4.2 Reglens formål	26
1.4.3 Statistikk og analyse av de registrerte fremtidsfullmaktene. Evaluerings av ordningen etter fem år	26
1.5 Hva er selvbestemmelse?	28
1.6 Rettsevne, rettslig handleevne og faktisk beslutningsevne mv.	30
1.6.1 Innledning	30
1.6.2 Rettsevne og rettslig handleevne. Utvikling i begrepsinnholdet ...	30
1.6.3 Fratakelse av rettslig handleevne. Disposisjoner som det er urimelig at skal anses som bindende	32
1.6.4 Faktisk beslutningsevne. De ulike kravene i loven	36
Kapittel 2	
Internasjonale kilder med særlig betydning for forståelsen av reglene om fremtidsfullmakter	38
2.1 I kjernen av vernet om det enkelte menneskes integritet og selvbestemmelse	38
2.2 Norden	38
2.3 Europa. Særlig om Europarådets rekommandasjon 2009 (11)	39
2.4 Verden. Betydningen av FNs konvensjoner	40

2.4.1 Det alminnelige menneskerettslige vernet av menneskets iboende verdighet, autonomi og selvbestemmelse	40
2.4.2 FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Den rettskildemessige betydningen av konvensjonen og tilhørende organpraksis	41
2.4.3 Nærmere om tolkningen av FN-konvensjonen i lys av komitepraksis. Det materielle vernet etter CRPD	43
 Kapittel 3	
Et instrument for å sikre disposisjoner i tråd med egen vilje og egne ønsker	
3.1 Fullmakt og fullmektig fastsatt og utpekt av fullmaktsgiver	50
3.2 Grensene for hvilken kompetanse som kan overføres til fullmektigen	50
3.3 Spenningen mellom fullmaktens grenser og fullmaktsgivers ønsker, vilje og preferanser i nåtid	53
3.4 Samlet kommentar til lovgivningens sikkerhetsmekanismer	54
3.4.1 Innledning	54
3.4.2 Samvirket mellom sikkerhetsmekanismene i vergemålsloven	54
3.4.3 Sikkerhetsmekanismer utenfor vergemålsloven. Erstatning, straff, arrest og midlertidig forføyning mv.	56
 Kapittel 4	
Bistandsordningene i norsk rett; vergemål, legalfullmakt og fremtidsfullmakt	
4.1 Innledning. Representasjon og bistand	57
4.2 Forholdet mellom fremtidsfullmakt og legalfullmakt	57
4.3 Forholdet mellom fremtidsfullmakt og vergemål	59
4.4 Forholdet mellom vergemål og legalfullmakt	60
 Kapittel 5	
Forholdet til nærliggende rettsområder	
5.1 Fremtidsfullmakten og alminnelige fullmakter. Forholdet til avtaleloven	62
5.2 Fremtidsfullmakten og testamentet. Forholdet til arveloven	63
5.3 Fremtidsfullmakten og familieretten	64
5.3.1 Utgangspunkt: Ikraftsettelse av fremtidsfullmakten påvirker ikke fullmaktsgivers forpliktelser som ektefelle eller samboer	64
5.3.2 Forbud mot selvkontrahering, plikt til å holde midler atskilt mv.	65
5.3.3 Krav til ektefellens samtykke til rådighet over fast eiendom mv.	67
5.3.4 Flexibilitet og mulighet for sanksjoner	68

DEL II	
KOMMENTARER TIL VERGEMÅLSLOVEN KAPITTEL 10 OG 12.	
FREMTIDSFULLMAKTER MV.	71

Kapittel 1

Fullmaktens opprettelse	73
§ 78 Definisjon	73
1 Oversikt	73
2 Hva er en fremtidsfullmakt?	74
3 Gitt til en eller flere primære fullmektiger	75
4 Krav til medisinsk tilstand og evne til å ivareta sine interesser	77
4.1 Når inntrer fremtidsvirkningen? Det medisinske vilkåret	77
4.2 Vilkåret «ikke stand til å ivareta sine interesser»	78
4.3 Ikke krav om et varig tap av evne til å ivareta sine forpliktelser ...	79
4.4 Krav til årsakssammenheng. Behov	80
5 Nærmere om bruk av vedvarende fullmakter ved vekslende behov for bistand	80
6 En privatrettslig fullmakt med offentligrettslige elementer	81
§ 79 Fullmaktsgiveren og fullmektigen	82
1 Oversikt	83
2 Første ledd. Personelle krav til fullmaktsgiveren	83
2.1 Alderskravet	83
2.2 Kravet til beslutningsevne	83
2.3 Tidspunktet for opprettelsen	85
2.4 Rettsvirkningen av at vilkårene er oppfylt	86
3 Annet ledd. Krav til fullmektigen(e) mv. Primære fullmektiger	87
3.1 Første punktum. Krav til fullmektigen(e). Alder, evne og frivillighet	87
3.2 Annet punktum. Ikke en juridisk person	93
4 Tredje ledd. Subsidiær fullmektig. Hindringer for primærfullmektig ...	94
§ 80 Fullmaktens innhold og omfang	95
1 Oversikt	95
2 Første ledd første punktum. Fullmaktens innhold og omfang	96
2.1 Tolkning. Fullmaktsgiverens kompetanse til å disponere	96
2.2 Særlig om økonomiske forhold	98
2.3 Særlig om personlige forhold	99
2.4 Grensedragningen mellom personlige og økonomiske forhold ...	100
2.5 Disposisjoner på familie-, arv- og skifteområdet. Omfattet av det økonomiske eller personlige området?	101
3 Første ledd annet punktum. Generell, spesifikk eller begrenset fullmakt	104
4 Annet ledd. Fremtidsvirkningen må fremgå av fullmakten	107
5 Tredje ledd. Særlig personlige forhold	107
5.1 Generelt	107
5.2 Lovfestede særlig personlige forhold	109

5.3	Kompetansen i «andre særlig personlige forhold»	111
6	Fjerde ledd. Samtykke til behandling av personopplysninger	117
§ 81	Formkrav	119
1	Oversikt	119
2	Første ledd. Krav til form	120
2.1	Formkravenes formål	120
2.2	De enkelte formkravene	120
2.3	Felles fremtidsfullmakt og gjensidig fremtidsfullmakt?	123
3	Annet ledd. Krav til vitnene	124
4	Tredje ledd. Kumulative gyldighetsbetingelser	125
§ 82	Opplysninger fullmakten bør inneholde	126
1	Oversikt	127
2	Første ledd. Anbefalingen om datering	127
3	Annet ledd. Anbefalt påskrift om fri vilje og beslutningsevne mv.	127
Kapittel 2		
Fullmaktens ikrafttredelse og stadfestelse		129
§ 83	Ikrafttredelse	129
1	Oversikt	129
2	Første ledd. Ikrafttredelse av fremtidsfullmakten	130
2.1	Tidspunktet for ikrafttredelsen	130
2.2	Virkingen av ikrafttredelsen	132
3	Annet ledd første punktum. Fullmektigens plikt til å vurdere om fullmakten er i kraft. Delvis ikrafttredelse	132
4	Annet ledd annet og tredje punktum. Plikt til underretning	134
§ 84	Stadfesting	136
1	Oversikt	136
2	Første ledd. Når stadfesting skal skje	137
3	Annet ledd. Når stadfesting likevel ikke skal skje	139
3.1	Når stadfesting ikke skal skje	139
3.2	Stadfesting; attestutstedelse eller enkeltvedtak?	142
4	Tredje ledd. Fullmektigens dokumentasjonsplikt i forbindelse med stadfesting	144
5	Fjerde ledd. Stadfestelsesattest og registrering	146
6	Femte ledd. Nærmere regler i forskrift	148
Kapittel 3		
Bruken av fremtidsfullmakten		150
§ 85	Fullmektigens oppgaver	150
1	Oversikt	150
2	Første ledd. Fullmektigens plikt til å handle etter fullmakten og fremme fullmaktsgivers interesser	151
2.1	Plikten til å handle innenfor rammen av fullmakten	151
2.2	Plikten til å fremme fullmaktsgiverens interesser og rettigheter	152

2.3	Fullmektigens plikt til å handle innenfor fullmaktsgivers instruksjer. Instruksenes gyldighet	154
2.4	Betydningen av at fremtidsfullmektigens legitimasjon kan være videre enn fremtidsfullmektigens rett	157
3	Annet ledd. Omfanget av plikten til å høre og handle	158
3.1	Første punktum. Plikten til å høre fullmaktsgiver. Uten betydelig vanskelighet	158
3.2	Annet punktum. Høringsplikten grenser	160
3.3	Rekkevidden av plikten til å handle i tråd med fullmaktsgivers instruksjer, ønsker eller vilje	162
4	Tredje ledd	164
4.1	Plikten til å holde midler atskilt	164
4.2	Plikten til å oppbevare tilstrekkelig dokumentasjon	165
4.3	Særlig om fullmaktsgivers sikkerhetsnett og betydningen av dokumentasjonskravet når forvaltningen skal overføres til andre	167
§ 86	Inhabilitet mv.	168
1	Oversikt	168
2	Første ledd. Kravet til fullmektigens habilitet	169
2.1	Personkretsen	169
2.2	En objektiv vurdering av interessenmotsetning	171
2.3	Selvkontrahering ved disposisjoner over fast eiendom. Tinglysning	173
2.4	Nordisk rett	173
3	§ 86 første ledd annet punktum. Unntakene fra habilitetskravet	174
3.1	Oversikt	174
3.2	Unntak som særskilt følger av fullmakten	174
3.3	Inhabilitet der ektefelle eller samboer er fullmektig	175
3.4	Nordisk rett	177
4	Annet ledd. Retten til å begjære oppnevning av en setteverge	177
5	Virkningene av brudd på inhabilitetsforbudet	179
§ 87	Gaver	181
1	Oversikt	181
2	Første punktum. Sedvanlige gaver	182
2.1	Gavebegrepet	182
2.2	Sedvanlige gaver	183
2.3	Utdeling av gaver til fullmektigen og dem som står nær. Selvkontrahering	184
2.4	Adgangen til å unnlate å gi gaver	185
2.5	Nordisk rett	185
3	Annet punktum. Andre gaver	186
4	Særlig om utdeling av forskudd på arv. Grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner mv.	187
4.1	Adgangen til å dele ut forskudd på arv med hjemmel i fullmakten	187
4.2	Særskilt angivelse av utdeling av salgsgevinst	188

4.3	Forskudd på arv. Spørsmål om rett til innsyn i fullmaktsgivers historiske transaksjonsdata	189
4.4	Motstrid mellom testament og fremtidsfullmakt	190
4.5	Grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner	191
4.6	Avkortning av forskudd på arv	193
4.7	Adgangen til å gi påbud om særøie med hjemmel i fullmakten . . .	194
4.8	Grenser for retten til utdeling av arv og gave?	194
§ 88	Vederlag og dekning av utgifter	195
1	Oversikt	195
2	Første punktum. Retten til refusjon av nødvendige utgifter	195
2.1	Fastsatt i avtale eller fullmakt	195
2.2	Retten til refusjon der dette ikke er regulert i avtale eller fullmakt . .	197
3	Annet punktum. Retten til et passende vederlag	198

Kapittel 4

Opphør og kontroll av fullmakten	201	
§ 89 Tilbakekall av fremtidsfullmakt	201	
1	Oversikt	201
2	Første ledd. Forbud mot ugjenkallelige fullmakter	201
3	Annet ledd. Retten til å tilbakekalle	202
3.1	Fullstendig eller delvis tilbakekall	202
3.2	Kravet til beslutningsevne ved tilbakekall	203
4	Tredje ledd. Formene for tilbakekall	205
5	Fremtidsfullmaktens øvrige opphørsgrunner	206
§ 90 Opplysnings- og regnskapsplikt	206	
1	Oversikt	206
2	Første ledd. Privatrettslige kontrollmekanismer	207
2.1	Etablering av opplysnings- eller regnskapsplikt overfor en tredjeperson	207
2.2	Behov for å spesifisere det privatrettslige kontrolloppdraget	208
2.3	Rettingheter og plikter for den som er gitt kontrolloppdraget	209
3	Annet ledd. Offentligrettslige kontrollmekanismer	210
§ 91 Vergemål for fullmaktsgiveren	212	
1	Oversikt	212
2	Første ledd. Begjæring om vergemål og opprettelse av eget tiltak	213
3	Annet ledd. Vilkaene for vergemål for fullmaktsgiver	215
3.1	Fastsattelse av ulike former for vergemål	215
3.2	Vilkaene for opprettelse av vergemål for fullmaktsgiver	216
4	Tredje ledd. Helt eller delvis tilbakekall av fullmakten der det opprettes vergemål	219

Kapittel 5

Vergemålslovens forhold til avtaleloven	222
§ 92 Forholdet til avtaleloven	222
1 Oversikt	222
2 Forholdet mellom avtaleloven og vergemålsloven	223
3 Avtalelovens regler om fullmakter	223
4 Avtalelovens regler om fullmektigens disposisjoner	225
4.1 Regler om når fullmaktsgiveren bindes av fullmektigens disposisjoner	225
4.2 Når fullmektigens disposisjoner er i strid med instruks mv.	227
4.3 Etterfølgende forbud mot å anvende fullmakten	228
4.4 Andre forhold som begrenser fullmektigens kompetanse. Fullmaktsgivers konkurs	229
5 Avtalelovens regler om fullmektigens erstatningsansvar. Ansvar på lovfestet og ulovfestet grunnlag	230
5.1 Oversikt	230
5.2 Erstatningsplikt for fullmektigen overfor fullmaktsgiver. Ulovfestet grunnlag	230
5.3 Erstatningsplikt for fullmektigen overfor medkontrahenten	231
6 Avtalerettslige regler om opphør av fremtidsfullmakter mv.	234
6.1 Norsk rett	234
6.2 Nordisk rett	236

Kapittel 6

Legalfullmakt og faste betalingsoppdrag	238
§ 93 Faste betalingsoppdrag	238
1 Oversikt	238
2 Første ledd. Forlenget gyldighet	239
3 Annet ledd. Fremtidsfullmektigens og vergens rett til å tilbakekalle oppdraget	241
§ 94 Nærståendes representasjonsrett	242
1 Oversikt	242
2 Første ledd. Ikrafttredelse, innhold og omfang	243
2.1 Første punktum. Hovedregel. Tidspunktet for legalfullmaktens ikrafttredelse	243
2.2 Annet punktum. Legalfullmaktens innhold og omfang	247
2.3 Tredje punktum. Disposisjoner utover de dagligdagse. Skatter, avgifter, lån og faste betalingsoppdrag	249
2.4 Fjerde punktum. Retten til å si opp betalingsoppdrag	250
3 Annet ledd. Definisjon av nærstående	250
3.1 Første punktum. Hvem er nærstående?	250
3.2 Annet punktum. Prioritetsrekkefølgen	251

4	Tredje ledd. Samspeillet mellom reglene om legalfullmakt og regelen om vergemål og fremtidsfullmakt	252
4.1	Første alternativ. Legalfullmakten viker for et vergemål	252
4.2	Annet alternativ. Legalfullmakten viker for en fremtidsfullmakt bare der fullmaktene dekker samme forhold	254
5	Fjerde ledd. Legalfullmektigens oppgaver	254
5.1	Oppgaver og lojalitetsplikt	254
5.2	Sikkerhetsmekanismer	255

Kapittel 7

	Når fullmakten krysser landegrenser. Internasjonalprivatrettslige regler . .	257
	§ 98 Statsforvalterens myndighet i vergemålssaker der personen ikke er bosatt i Norge	257
	§ 99 Statsforvalterens myndighet i internasjonale forhold når det gjelder stadfesting av fremtidsfullmakter mv.	257
1	Oversikt	258
2	Første ledd. Stadfestelse av fremtidsfullmakter opprettet i utlandet	259
2.1	Oversikt. Grunnlag for jurisdiksjon	259
2.2	Første punktum. Bosted i Norge	259
2.3	Annet punktum. Eiendom i Norge	260
2.4	Tredje punktum. Stadfesting og registrering	260
3	Annet ledd. Statsforvalterens jurisdiksjon knyttet til tilsyn og opprettelse av vergemål for fullmaktsgiver	261
3.1	Første punktum. Kompetansen til å gripe inn når fullmaktsgiveren er bosatt i Norge	261
3.2	Annet punktum. Kompetansen til å gripe inn når fullmaktsgiveren ikke er bosatt i Norge	261
4	Et sparsomt internasjonal-privatrettslig rettskildebilde	262
	§ 100 Fremtidsfullmakter og lovvalg	263
1	Oversikt	264
2	Første ledd. Lovvalsregler gitt i lov	264
3	Annet ledd. Lovvalg som følger av fullmakt	264
4	Tredje og fjerde ledd	265

DEL III	
VEDLEGG	267
Vedlegg 1	
Vergemålsloven	269
Vedlegg 2	
Vergemålsforskriften	294
Vedlegg 3	
Folkerettslige tekster	305
FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne ...	305
CRPD-komiteens generelle kommentar 2014 nr. 1 til CRPD artikkel 12	332
Europarådets rekommandasjon (2009)11 om fremtidsfullmakter og utfyllende instruksjer	345
Kilder	350
Lover	350
Forskrifter	355
Norske og øvrige nordiske forarbeider	355
Internasjonale konvensjoner, rekommandasjoner og forordninger mv.	357
Andre offentlige dokumenter	359
Rettspraksis og forvaltningspraksis mv.	359
Nettsteder	361
Litteratur	361
Stikkord	363

Del I

Reglens hovedtrekk og nasjonale og internasjonale kontekst

Kapittel 1

Reglens hovedtrekk og plassering i rettssystemet

1.1 Et ungt rettsinstitutt

Reglene om fremtidsfullmakter og legalfullmakter ble vedtatt som en del av lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven) og trådte i kraft 1. juli 2013. En fremtidsfullmakt er en skriftlig fullmakt som skal beholde sin virkning eller tas i bruk når fullmaktsgiveren ikke i lenger er i stand til å ivareta sine interesser.

Formålet med å opprette en fremtidsfullmakt med hjemmel i vergemålsloven er å sikre voksne mennesker rett til selvbestemmelse livet ut. I motsetning til en alminnelig fullmakt handler en fremtidsfullmakt om å sikre selvbestemmelse også der selvbestemmelse blir vanskelig som følge av helsemessige forhold. Det er innenfor lovens rammer opp til hovedpersonen selv å gi fullmakten innhold. Gjennom en fremtidsfullmakt kan man gi en annen person fullmakt til å representere seg i økonomiske og/eller personlige forhold der man ikke lenger kan ivareta sine interesser. Hovedpersonen kan gjennom dette sikre hjelp til å håndtere daglig økonomi, til å søke om hjelpetjenester eller institusjonsplass, til å drive eller avvikle næringsvirksomhet, til å ivareta eller selge boligen eller til å fordele arven i levende live mv. Personen er *fullmaktsgiver* og kan gjennom det utøve selvbestemmelse livet ut.

Fullmaktsgiver må opprette fremtidsfullmakten mens evnen til å handle rettslig er i behold. Fullmaktsgiver kan gi en eller flere personer i oppdrag å handle på vegne av seg også etter at han eller hun ikke klarer å ivareta sine interesser. Personen(e) får derved en avgrenset fullmakt og kan opptre som *fullmektig* etter denne. En fremtidsfullmakt vil som oftest gjøre oppnevning av verge overflødig og derved komme istedenfor et fremtidig vergemål.

Vergemålsloven kapittel 10 gir de rettslige rammene for når en person kan opprette en fullmakt og utpeke en fullmektig til å bistå. Et behov for bistand kan inntre gradvis som følge av høy alder, eller det kan komme brått som følge av sykdom eller ulykke mv. Andre ganger kan personen ha nedsatt funksjonsevne allerede fra fødselen, men slik at bistandsbehovet kanskje øker etter hvert. Også i et slikt tilfelle kan bruk av en fremtidsfullmakt være aktuelt.

Etter norsk rett har alle personer *rettsevne*. Det betyr at alle personer kan ha juridiske rettigheter og plikter. Alle personer kan også eie eiendeler. Personer kan imidlertid i varierende grad ha behov for bistand til å utøve sin *rettshandelsevne*. Rettshandelsevnen eller rettslig handleevne er begrep som betegner at en person kan opptre rettslig på egne vegne for eksempel ved å inngå en avtale, opprette et testament eller ved å inngå et

ekteskap. Hovedregelen etter norsk rett er at man har slik evne dersom man er myndig. Sykdom, skade, ulykke eller alder mv. kan gjøre at personen likevel trenger bistand til å handle rettslig. Det er når evnen til å handle rettslig er så vidt redusert at man ikke i lenger er i stand til å ivareta sine interesser eller forpliktelser, det er påkrevet med bistand i form av en fremtidsfullmakt eller et vergemål.

De siste tiårene har gitt økt bevissthet om behovet for å sikre selvbestemmelse også som en menneskerett. Selvbestemmelse er gitt et særskilt vern både på globalt, europeisk og nordisk nivå. I Norge er selvbestemmelse vernet både i Grunnloven og med forrang etter menneskerettsloven. Regler om fremtidsfullmakter i ulike varianter finner vi i dag i store deler av verden. I Norden var Finland først ut med å vedta regler om såkalte «interessebevakningsfullmakter» (2007), deretter fulgte først Norge (2010), så Danmark (2016) og til slutt Sverige (2017) med ulike varianter av et fremtidsfullmaktsinstitutt. Også land som England og Wales, Belgia, Tyskland, Østerrike, Skottland, Sveits samt de fleste statene i USA har regler som minner om våre regler om fremtidsfullmakter. Det er også fremforhandlet konvensjoner, rekommandasjoner og modellregler som skal sikre at slike representasjonsforhold til en viss grad er harmonisert og anerkjennes på tvers av landegrensene, jf. kapittel 2.

Til tross for at slike regler har bredt vidt om seg de senere årene, er dette fortsatt et ungt rettsinstitutt. Reglene om fremtidsfullmakter ble vedtatt av Stortinget i 2010 og har vært i kraft siden 1. juli 2013. Det er også fortsatt begrenset hva som er skrevet om fremtidsfullmaktene i Norge. En kommentarutgave på dette området har derfor mer karakter av nybrottsarbeid enn det som ville vært tilfelle på et område med en mer etablert teori. Det preger boken og dens oppbygging, og det har gjort det nødvendig å behandle en lang rekke problemstillinger for første gang. Når vi stadig vinner mer erfaring med opprettelse og bruk av fremtidsfullmakter, fremstår det sannsynlig at også ytterligere problemstillinger vil reise seg å gi behov for endring eller analyse.

1.2 Bokens oppbygging

Boken er inndelt i to hoveddeler. I bokens del I gis det en mer overordnet innføring i reglene om fremtidsfullmakter, deres internasjonale røtter og samspillet med tilgrensende lovområder på avtalerettens, arverettens og familierettens område.

I bokens annen del behandles reglene paragraf for paragraf, men likevel etter en tematisk inndeling. Bokens del II er delt inn i åtte deler i bokstavene A til H.

I del II behandles fremtidsfullmaktens *opprettelse* i del II bokstav A. Denne delen inkluderer kommentarene til bestemmelsene om lovens definisjon i vergemålsloven § 78, om de nærmere kravene til aktørene fullmaktsgiver og fullmektig i § 79, rammen for fremtidsfullmaktens innhold og omfang i § 80 og formkrav mv. for opprettelse av fremtidsfullmakten i §§ 81 til 82.

I del II bokstav B behandles lovens regler om fremtidsfullmaktens *ikrafttredelse* i § 83 samt reglene om den frivillige adgangen til stadfestelse av fullmakten i § 84.

I del II bokstav C, som nok på mange måter er bokens hoveddel, behandles reglene for *fremtidsfullmektigens bruk av fremtidsfullmakten*. I denne delen behandles § 85 om fullmektigens plikt til å opptre innenfor fullmakten og til å fremme fullmaktsgivers interesser. Plikten til å samrå seg med fullmaktsgiver, sørge for dokumentasjon for dis-

posisjonene som foretas av fullmektigen, og plikten til å holde egne midler atskilt fra fullmaktsgevers. I denne delen behandles også reglene om inhabilitet, adgangen til å gi gaver og fullmektigens adgang til å fastsette eget vederlag.

Reglene om fremtidsfullmaktens *opphørsgrunner*, samt ulike ordninger for offentligrettslig og privatrettslig kontroll med fullmektigen, behandles i del II bokstav D, jf. § 89, § 90 og § 91. I bokens neste del, bokstav E, behandles vergemålslovens forhold til avtaleloven på fremtidsfullmaktsområdet. Når ikke annet følger av vergemålsloven, vil alminnelige lovfestede og ulovfestede avtalerettslige regler supplere den særlige reguleringen av fremtidsfullmaktene i vergemålsloven kapittel 10, jf. vergemålsloven § 92.

I del II bokstav F behandles bestemmelsene om *legalfullmaktene* i vergemålsloven § 94 samt reglene om faste betalingsoppdrag i § 93.

Mot slutten av boken behandles temaet «Når fullmakten krysser landegrensene. Internasjonalprivatretslige regler». I denne delen gis det en behandling av virkningen av fremtidsfullmakter opprettet under fremmed rett og hvilken mulighet norske myndigheter har til å beskytte en fullmaktsgever der saken har tilknytning flere land, jf. vergemålsloven § 99 og § 100.

Sist i bokens del II bokstav H er det inntatt enkelte sentrale nasjonale og internasjonale kilder i fulltekst samt lister over øvrige kilder anvendt i arbeidet med boken mv.

1.3 Bakgrunn og formål

1.3.1 Reglene og deres tilblivelse

Regler om fremtidsfullmakter fantes ikke i lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige eller i lov 28. november 1898 om Umyndiggjørelse, og det var i beste fall tvilsomt om noe tilsvarende kunne opprettes etter de alminnelige reglene om fullmakter, jf. del I kapittel 3.

Da Vergemålsutvalget ble oppnevnt av Justisdepartementet 6. april 2001, ble utvalget blant annet gitt følgende oppdrag:

«Utvalget bør vurdere om det bør innføres særlige regler om såkalte 'vedvarende fullmakter', som innebærer en privatrettslig adgang til ved fullmakt å arrangere representasjonsordninger på forhånd, med tanke på en situasjon der man selv ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser.»

Vergemålsutvalget utarbeidet forslag til regler som et kapittel i en ny lov om vergemål, jf. NOU 2004: 16 Vergemål. At reglene ble foreslått som en del av vergemålsloven og ikke som en selvstendig lov, slik som i resten av Norden, kan fremstå som noe tilfeldig. Det er imidlertid også gode grunner for en slik plassering. Ved at privatrettslige og mer offentligrettslige regler om rettslig representasjon og vern om selvbestemmelse plasseres i samme lov, kan man forvente at rettsanvenderne lettere ser den helheten som reglene skaper. Fremtidsfullmaktsinstituttet skiller seg også fra de alminnelige fullmaktene nettopp ved at staten også har et ansvar for å gripe inn for å sikre beskyttelse der man blir klar over at personen det gjelder, ikke får den støtten og beskyttelsen han

eller hun har behov for. Dette offentligrettslige elementet ved fremtidsfullmaktene blir tydeliggjort gjennom plasseringen i vergemålsloven.

I 2006 ble FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne vedtatt, jf. vedlegg s. 305 flg. Denne konvensjonens artikkel 12 understreker betydningen av å etablere ordninger for å sikre støtte til å utøve den rettslige handleevnen. FN-konvensjonen styrket derved begrunnelsen for å utvikle regler om fremtidsfullmakter.

I 2007 inviterte Justisdepartementet ulike nordiske og europeiske eksperter, samt representanter fra sentrale bransjer i Norge, til et fagseminar for å drøfte ulike sider ved et mulig nytt rettsinstitut kalt fremtidsfullmakter, jf. Rapport 11/07 «Nordisk seminar om framtidfullmakter», Oslo 3. mai 2007.¹ En av konklusjonene etter dette seminaret var at et slikt nytt institutt ville trenge en form for registreringsordning og tilstrekkelige kontroll- og tilsynsmekanismer for å fungere.

I årene som fulgte, pågikk et betydelig formelt og uformelt internasjonalt arbeid som blant annet medførte at regler om fremtidsfullmakter ble gitt i flere land. Dette arbeidet førte også til vedtakelsen av en Europarådets rekommandasjon (2009)¹¹ om såkalte «continuing powers of attorney and advanced directives» (2009-rekommandasjonen). Se nærmere i del I punkt 2.3. Denne helt nyutviklede rekommandasjonen ble i stor grad fulgt opp gjennom utviklingen av det som skulle bli de norske bestemmelsene om fremtidsfullmakter.

Reglene om fremtidsfullmakter ble foreslått og begrunnet i Ot.prp. nr. 110 (2008–2009), lovforslaget kapittel 10. Ot.prp. nr. 110 (2008–2009) rakk imidlertid ikke å bli behandlet av Stortinget før regjeringsskiftet som følge av stortingsvalget i 2009, og den måtte bli gjenfremstatt for Stortinget høsten 2009, men da som Prop. 4 L (2009–2010). Denne siste proposisjonen inneholder imidlertid ikke stort mer enn selve lovforslaget. Begrunnelsen for reglene finnes derfor fortsatt i Ot.prp. nr. 110 (2008–2009). I denne kommentarutgaven vil en henvisning til «proposisjonen» vise til dette dokumentet. Samme lov oppnådde derved å bli fremmet både som landets nest siste odelstingsproposisjon og dernest som den fjerde «Proposisjon til *Stortinget (forslag til lovvedtak)*» etter at ordningen med odelsting og lagting ble opphevet, jf. betegnelsen Prop. 4 L.²

Prop. 46 L (2012–2013) Endringer i vergemålsloven mv. inneholder hovedsakelig endringer i andre lover som følge av ny vergemålslov. Samlet sett skapte disse tre proposisjonene en helhet som ga grunnlag for å sette vergemålsloven i kraft med virkning fra 1. juli 2013.

Loven har allerede blitt endret flere ganger, men det har til nå i liten grad berørt reglene om fremtidsfullmakter.

1.3.2 Norsk og nordisk litteratur på området

Rettsområdet er fortsatt ungt, og det tilsier også at litteraturen på området har vært sparsom. Dette er imidlertid i endring.

1 Forfatteren var på vegne av Justisdepartementet prosjektleder for seminaret og arbeidet med den etterfølgende rapporten, jf. Rapport 11/07 «Nordisk seminar om framtidfullmakter», Oslo 3. mai 2007.

2 Prop. 4 L (2009–2010) Ny vergemålslov.

I Norge engasjerte Torstein Frantzen seg tidlig i temaet og skrev et innlegg om fremtidsfullmakter til Det nordiske juristmøte i 2008. Torunn Elise Kvisberg skrev allerede i 2009 om Haagkonvensjonen (2000) om beskyttelse av voksne over grensene noen betraktninger rundt Norges eventuelle ratifisering av konvensjonen i Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. Konvensjonen har regler om fremtidsfullmakter.

Straks etter at reglene trådte i kraft i 2013, skrev Peter Hambro en samlet og omfattende redegjørelse for reglene i artikkelen «Fremtidsfullmakter» i Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. Han skrev ytterligere en artikkel i 2019 kalt «Fremtidsfullmakter – en oppdatering», også denne gang i Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. Samme år utarbeidet Torunn Elise Kvisberg og Maria Veia Lund en «Kartlegging og utredning av ordningen med fremtidsfullmakter». Dette var en rapport avgitt til Statens sivilrettsforvaltning 16. august 2019. Rapporten er basert på undersøkelser av stadfestede fremtidsfullmakter i perioden. De samme forfatterne skrev i 2020 en artikkel kalt «Fremtidsfullmakter: HR-2019-1758-A og erfaringer fra ordningens fem første år» i Lov og Rett vol. 59, 4. I 2020 skrev Asbjørn Strandbakken artikkelen «Når en ektefelle blir syk» i antologien Likestilling, barn og velferd. Rettsfelt i utvikling, utarbeidet til Gudrun Holgersens 70-årsdag. Et år senere skrev han artikkelen «Når gjenlevende ektefelle blir syk» i Festskriftet Livsfellesskap – Rettsfellesskap til Tone Sverdrup 70 år.

Silje Løvstad skrev høsten 2020 en liten master med tittelen «Å ha hovedrollen i eget liv. Om fremtidsfullmektigens plikt til å høre hva som er fullmaktsgiverens ønsker og vilje mens fullmakten er i kraft, og om rekkevidden av den mulige plikten til å følge en slik vilje». Høsten 2021 skrev Ellen Holt Skjerve en liten master kalt «Bruk av fremtidsfullmakt på det familierettslige området». Høsten 2017 skrev Tonje Birgitte Hallvardsdatter Østgård en liten master på vergemålsområdet kalt «Adgangen til fratakelse av rettslig handleevne. FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsett funksjonsevne artikkel 12 og forholdet til vergemålsloven § 22». Også siden er det skrevet flere mastere på vergemålsrettens område.

Og sist, men ikke minst, skrev Eldbjørg Sande, Trine Linge og Mona Choon Rasmussen en omfattende kommentarutgave til hele vergemålsloven og utlendingsloven kapittel 11 A i 2017. For nærmere henvisninger se kildelisten sist i boken.

I Danmark har interessen for fremtidsfullmaktene vært særlig stor. Dette henger nok noe sammen med at danskene fra før også hadde en viss tradisjon for å anvende såkalte generalfullmakter. Dorthe Vennemose Buss behandlet «Dementes retsstilling» i sin doktorgradsavhandling allerede i 1999 og skrev der om såkalte generalfullmakter som i dansk rett kan ses på som en forløper til fremtidsfullmaktene. I 1999 skrev Svend Danielsen videre både om «Enduring Power of Attorney – en dansk analyse» i Generasjonsskifte i ret og praksis. Festskrift til Taksøe-Jensen. Danielsen skrev også artikkelen «Vedvarende fuldmagter – en lovskitse» i Juristen. Allerede i 2006 ga han ut en omfattende kommentarutgave til den danske værgemålsloven kalt «Værgemålsloven» på Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Og i 2009 skrev Anne Kjærhus Mortensen artikkelen «Selvbestemmelsesretten ved vedvarende fuldmagter og fremtidsfuldmagter» i Tidsskrift for Familie- og Arveret.

I 2018 nedkom Lennart Lyngre Andersen og Svend Danielsen med en omfattende kommentarutgave til den danske fremtidsfuldmagtsloven kalt «Lov om fremtidsfuldmagter med kommentarer av Lennart Lyngre Andersen og Svend Danielsen». Boken på om lag 350 sider ble utgitt på Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Bare to år senere skrev Anne Kjærhus Mortensen og Svend Danielsen artikkelen «Ægtefæller og fremtidsfuldmagter» i det danske TFA nr. 2 2020. Og i 2021 har Lennart Lyngre Andersen og Svend Danielsen også gitt ut boken «Fremtidsfuldmagt i personlige forhold», og Lennart Lyngre Andersen har utgitt boken «Fuldmagt og fremtidsfuldmagt – Nye synsvinkler».

I *Sverige* skrev Per Westman i 2019 boken «Framtidsfullmakter» utgitt på Norstedts juridik. Westmans «Lagen om framtidsfullmakter: En kommentar m.m» ble utgitt på samme forlag rett før årsskiftet 2022. Boken er skrevet parallelt med denne fremstillingen.

For nærmere henvisninger se kildelisten bakerst i boken.

1.4 Hovedtrekkene i reglene om fremtidsfullmakter og legalfullmakt mv.

1.4.1 Oversikt over reglene

Reglene om fremtidsfullmakter finner vi i lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven) kapittel 10.

Å *opprette en fremtidsfullmakt*. En voksen person som er i stand til å forstå fullmaktens betydning, kan når som helst opprette en fremtidsfullmakt. Gjennom denne fullmakten kan en eller flere fullmektiger gis i oppdrag å representere personen.

Fullmaktens innhold. Loven gir vide rammer for hva en slik fullmakt kan gå ut på. Det er stort sett opp til fullmaktsgiver å bestemme fullmaktens nærmere innhold. Fullmakten kan inneholde oppgaver både på det økonomiske og det mer personlige området. Fordelen med å opprette en fullmakt er at fullmaktsgiveren selv kan definere hva oppgavene skal gå ut på, og hvordan de skal løses. Hvordan skal formuen forvaltes, og hvordan skal livet leves? Skal næringsvirksomheten fortsettes, avvikles eller overdras? Skal fritidseiendommen beholdes så lenge bruken kan gi glede, skal den beholdes frem til død, eller skal den selges eller overføres til neste generasjon mot en bruksrett? Og ønsker personen å bo hjemme så lenge som mulig, eller ikke? Slike forhold kan fastsettes gjennom fullmakten. En persons rett til selvbestemmelse kan imidlertid ikke overføres til en fullmektig fullt ut. Dette ville hatt etisk betenkelige sider. Loven har inntatt enkelte absolutte skranker for fullmaktsgiverens frihet til å overføre kompetanse til fullmaktsgiver. Særlig personlige retter og plikter kan derfor ikke utføres av en fullmektig. Loven nevner eksplisitt retten til å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til organdonasjon, å opprette eller tilbakekalle testament og å samtykke til tvang mv.

Tolkning av fullmakten. En fremtidsfullmakt må på samme måte som f.eks. en alminnelig fullmakt, et testament eller et gaveløfte tolkes. En fremtidsfullmakt skal tolkes i tråd med personens ønsker, vilje og preferanser for å sike en reell selvbestemmelse.

Fullmektiger – hver for seg, samtidige, suksessive eller i fellesskap. Fullmaktsgiver kan utpeke mer enn én fullmektig. Fullmektiger kan tildeles hvert sitt område. Det

er f.eks. tenkelig at han eller hun utpeker sin ektefelle til å ivareta de mer personlige spørsmål og advokaten til å ivareta sin næringsvirksomhet med tanke på videre drift, avvikling eller et generasjonsskifte. Fullmektiger kan også oppnevnes suksessivt, slik at fullmaktsgiver kan utpeke ektefellen som sitt første valg, men deretter fastsette at dersom ektefelle ikke kan, evner eller ønsker å være fullmektig, så skal en angitt datter eller sønn være fullmektig mv. Fullmaktsgiveren kan også fastsette at flere fullmektiger skal opptre sammen.

Tilbakekall. En fremtidsfullmakt kan kalles tilbake så sant personen fortsatt har evnen til å forstå betydningen av dette. Tilbakekall skjer ved at fullmaktsgiveren krever fullmakten tilbake eller får den ødelagt. Et løfte eller fastsettelse i fremtidsfullmakten om at den ikke kan kalles tilbake, er ikke bindende.

Ikrafttreden. Hovedregelen er at fullmaktsgiver selv kan fastsette når fullmakten skal tre i kraft. Om ikke annet er fastsatt av fullmaktsgiver, trer den i kraft når fullmaktsgiver ikke selv kan ivareta sine interesser innenfor de områdene fullmakten omfatter. Det er opp til fullmektigen(e) å vurdere når dette tidspunktet har inntruffet. Fullmektigen(e) skal da varsle fullmaktsgiveren selv og de nærstående om at fullmakten tas i bruk. De nærmeste skal også gis beskjed om fullmaktens innhold. Dette varselet er en vesentlig sikkerhetsmekanisme og gir de pårørende mulighet til å gripe inn.

Ifremtiden eller vedvarende. Det er opp til fullmaktsgiveren å bestemme når fullmakten skal tre i kraft. En fremtidsfullmakt kan enten utformes med sikte på å være en ren fremtidsfullmakt som trer i kraft først når fullmaktsgiver selv ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser. Den kan imidlertid for formuerettslige forhold også utformes med sikte på å være en vedvarende fullmakt. En vedvarende fullmakt innebærer at fullmakten enten trer i kraft med en gang eller på et senere tidspunkt fastsatt i fullmakten. Fordelen med en vedvarende fullmakt er at fullmaktsgiver kan få bistand fra fullmektigen på et tidligere tidspunkt og at fullmaktsgiver derved kan teste både avgrensningen av fullmaktens innhold og valget av fullmektig mens han eller hun fortsatt har evnen til å kalle fullmakten tilbake. I tillegg fjernes en mulig usikkerhet knyttet til når fullmakten trer i kraft. Når det gjelder omfanget av den kompetansen som kan overføres med hjemmel i en vedvarende fullmakt, vil det følge av en tolkning av alminnelig avtalerett.

Private og offentlige sikkerhetsmekanismer. Det å gi en annen person rett til å representere seg kan både skape og hindre sårbarhet. Fullmaktsgiver kan fastsette ulike sikkerhetsmekanismer for ordningen i selve fullmakten – slik som regler om regnskap og revisjon. I tillegg kan en fremtidsfullmakt helt eller delvis settes til side eller suppleres ved et vergemål der dette er nødvendig for å ivareta personens interesser. Personen har f.eks. begrenset fullmakten til det personlige området, mens personen etter hvert også trenger bistand på det økonomiske området. Om det da opprettes et supplerende vergemål for personen, og forholdene ellers ligger til rette for det, kan en egnet fullmektig oppnevnes som verge på de bistandsområdene som ligger utenfor fullmakten. En slik oppnevning av fremtidsfullmektigen som verge kan i en gitt situasjon fremstå som den beste tolkningen av personens ønsker og vilje.

Også reglene om legalfullmakt til personens nærstående skal behandles her. Gjenom legalfullmakten gis de nærstående rett til å opptre på personens vegne i daglige spørsmål. Det å gi en slik regel var langt på vei en nødvendig konsekvens av innstramningen i avtaleloven § 22, jf. kapittel 2.

Reglene om fremtidsfullmakter og legalfullmakt er egnet til å sikre selvbestemmelse, men også til å øke sårbarheten. Begge disse sidene søkes belyst gjennom behandlingen innledningsvis og gjennom kommentarene til de enkelte bestemmelsene. Faren for økt sårbarhet stiller krav til den som oppretter fullmakten, den som bistår med opprettelsen, og til offentlige myndigheter der det er nødvendig å gripe inn med beskyttelsestiltak overfor en fullmakt i kraft. Samtidig viser rettspraksis at fremtidsfullmaktsinstituttet også beskytter mot forsøk på misbruk fra andre.

1.4.2 Reglens formål

Formålet med reglene om fremtidsfullmakter er å tilby et relativt enkelt, privatrettslig alternativ til vergemål som er egnet til å sikre individenes selvbestemmelse livet ut. Økt selvbestemmelse forutsetter imidlertid at instituttet brukes. I enkelte andre land, f.eks. Skottland, opprettes fremtidsfullmakter nærmest rutinemessig tidlig i livet og ikke sjelden samtidig med investering i bolig. Når man inngår kjøpskontrakten og tegner forsikring, oppretter man også en fremtidsfullmakt. Slike koblinger av rettshandler fremstår egnet til å øke bruken av instituttet. Samtidig er det å planlegge for egen reduserte funksjonsevne (fremtidsfullmakt) eller planlegge for egen død (testament) noe mange av oss vil utsette i det lengste. Slik sett kan det være en terskel å komme over å opprette slike fullmakter i alle fall inntil dette er noe «alle gjør».

En særdeles nærliggende kobling eksisterer mellom fremtidsfullmakt og testament. Det å utvikle disse to dokumentene sammen kan gi en vid mulighet til å sikre alderdommen og til å gjennomføre smidige generasjonsskifter. Forholdet mellom fremtidsfullmakter og testament behandles nærmere i kapittel 2.

1.4.3 Statistikk og analyse av de registrerte fremtidsfullmaktene. Evaluering av ordningen etter fem år

I 2019 utførte forskerne Torunn E. Kvisberg ved Høgskolen i Innlandet og Maria Veia Lund ved Universitetet i Bergen en kartlegging og utredningen av ordningen med fremtidsfullmakter. Funnene ble fremlagt 16. august 2019 i en rapport til Statens sivilrettsforvaltning.³

Antall opprettede og stadfestede fremtidsfullmakter. Kartleggingen gjelder for lovens første fem år; fra 1. juli 2013 til 30. juni 2018. I denne perioden ble det kartlagt at 563 fullmakter ble stadfestet. Antall stadfestede fullmakter sier lite om antall opprettede fullmakter, gitt at stadfestelse først er aktuelt etter at fullmakten er tatt i bruk og fullmaktsgiver har mistet sin evne til å ivareta sine interesser. Bruk av dansk statistikk kan imidlertid gi en viss pekepinn om hvor mange opprettede fullmakter man kan forvente at hver stadfestede fullmakt representerer. I Danmark registreres fullmaktene både ved opprettelse og ved ikraftsettelse. Registrering ved opprettelse er i Danmark en gyldighetsbetingelse. Dette sikrer at Fremtidsfuldmagtsregistret har en fullstendig oversikt over alle opprettede fremtidsfullmakter etter dansk rett. I Danmark var det

3 Kvisberg, Torunn E. og Maria Veia Lund (2019) «Kartlegging og utredning av ordningen med fremtidsfullmakter», *Rapport til Statens sivilrettsforvaltning* 16. august 2019.

Lovkommentaren til vergemålsloven kapittel 10 og 12 gir grundige kommentarer til vergemålslovens bestemmelser om fremtidsfullmakter. En fremtidsfullmakt er en skriftlig fullmakt til representasjon i økonomiske og/eller personlige forhold. Fremtidsfullmakten vil gjelde fra det tidspunktet fullmaktsgiver bestemmer, men senest fra det tidspunktet fullmaktsgiveren ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser.

Boken består av to hoveddeler. Del I gir oversikt over reglene på nasjonalt, nordisk og internasjonalt nivå. Denne delen behandler også møtepunktene mellom reglene for fremtidsfullmakter og nærliggende områder som reglene for alminnelige fullmakter, legalfullmakten, arverett, familierett og vergemål. Bokens del II har en klassisk lovkommentaroppbygning.

Dette er den første boken om fremtidsfullmakter på norsk. Boken kombinerer det dyptpløyende og prinsipielle med det praktiske. Den har en pedagogisk fremstilling og inkluderer en gjennomgang av sentrale kilder, hensyn, resonnementer og praktiske problemstillinger. Dette gjør boken egnet så vel for advokater, rettshjelpere, tilsatte i forvaltningen og studenter som for personer som ønsker å skrive sin egen fremtidsfullmakt.

Ph.d. **Katrine Kjærheim Fredwall** er førsteamanuensis ved Institutt for privatrett ved Juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo. Hun var lovrådgiver i Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet fram til 2022 og hadde ansvar for fagområdet fra 2003.

 Denne utgivelsen finnes også på www.juridika.no

 Universitetsforlaget

ISBN 978-82-15-03153-8

